

חולה ביום הכפורים

תורתנו תורת חיים היא – „וחי בהם ולא שימות בהם” כתוב, ועל כן ידוע הדין, שספק פקוח-נפש דוחה שבת ויום הכפורים.

קיימות הגדרות עקרוניות שונות לחולה על פי ההלכה (ראה אנציקלופדיה תלמודית, ע' חולה, אות א') וקיימות הנחיות הלכתיות כלליות לקביעת מצב הסכנה (ראה שם, אות י"א). ברם, לא מצינו עד כה פירוט של מחלות ומצבים ספציפיים, שניתן להגדירם כ„חולה שיש בו סכנה” ולהתיר לאותו חולה לאכול ביום הכפורים.

אי-לכך פנה המכון ע"ש ד"ר פ. שלזינגר ז"ל לחקר הרפואה על פי התורה לרופאים דתיים מומחים בכל שטחי הרפואה בבקשה לגסח מחלות ומצבים בתחומי התמחותם, שלפי דעתם יש להתיר אכילה ו/או שתיה ביום הכפורים לחולים אלו.

להלן אנו מביאים תשובותיהם של שלושה רופאים יחד עם הסתייגויותיהם, אך יש להדגיש ולציין את הנקודות הבאות:

א. כל מקרה אינדיבידואלי חייב להיות נדון לגופו ועל-פי מצבו הספציפי, תוך התייעצות עם פוסק מובהק וקבלת פסק הלכה מפורש. זאת, גם אם מדובר במחלה המופיעה באחת מתשובות הרופאים דלהלן, מאחר והדברים המופיעים כאן הם עקרוניים בלבד.

ב. הדעות המובעות להלן הן דעותיהם של הרופאים שהשיבו על שאלותינו, אך טרם הובאו לדיון בפני פוסק כלשהו.

אנו מציגים את הדעות לצורך ליבון ובירור נוסף, ופונים לקוראינו להביע דעותיהם ההלכתיות ו/או הרפואיות ביחס למצבים ולמחלות דלהלן, או ביחס למחלות או למצבים מוגדרים אחרים.

א. ש.

אורולוגיה

פרופ' מרקו קו,

מנהל המחלקה האורולוגית, ביה"ח הדסה, ירושלים

כפי שאפשר להבין היטב, קשה לתת הוראות כלליות, שיתאימו לכלל החולים האורולוגיים, ובמקרים רבים יהיה צורך להגיע להחלטה אינדיבידואלית בהתאם לנסיבות המיוחדות. אף על פי כן, אני מנסה להלן לתת תדריך כללי לחולים האורולוגיים.

במחלות אורולוגיות, אין צורך באכילה ביום הכפורים, אלא בשלבי ההחלמה מיד לאחר ניתוח. לעומת זאת, יש מקרים רבים, שחייבים להמשיך בשתייה. טיב הגוזלים אינו חשוב (פרט אולי למקרים בודדים מיוחדים), אבל הכמות חשובה, ובדרך כלל חייבת להיות בסביבות 2-3 ליטרים במשך 24 שעות (קצת פחות במזג אויר קר, וקצת יותר במזג אויר חם).

המצבים הבאים הינם, לפי דעתי, המצבים האורולוגיים העיקריים, שמחייבים שתייה ביום צום:

1. זהומים בדרכי השתן;
2. אי-ספיקת הכליות;
3. חולים לאחר הטיית זרם השתן למעיים או לעור;
4. חולים עם צנתר בתוך דרכי השתן, בין דרך השופכה או דרך סופרהפובי, או ישירות לתוך הכליה (נפרוסטומיה);
5. חולים לאחר ניתוחים בדרכי השתן — פרק זמן עליו מדובר פה, תלוי בחולה המסוים ובנתוח שבוצע, אבל בתור תדריך כללי הייתי אומר, שמדובר על חודש שלם לאחר החלמה קלינית שלימה מנתוח גדול בדרכי השתן;
6. במקרים של חולים עם אבנים בדרכי השתן, דרוש שפוט זהיר. חולה שבעבר פלט אבן, או עבר ניתוח להוצאת אבן, ושכעת לא קיימת אצלו אבן, או נזק לכליות — מותר לו לצום. וחולה שיש לו נטיה להישנות אבנים, או שיש לו כעת אבנים בינוניות או גדולות עם נזק לכליות, או שיש לו אבנים שגורמות להסימה בדרכי השתן, או שקשורות עם זהומים בדרכי השתן — חולה כזה חייב להמשיך בשתייה.

אנדוקרינולוגיה

פרופ' שמעון גליק,

מנהל החטיבה הפנימית, ביה"ח המרכזי לנגב, באר שבע

בקשר למכתבך בענין היתר אכילה ביום-הכפורים — מחשבותי הן, שבמחלות דלהלן קיימת אפשרות לסכנה בצום:

1. סכרת שזקוקה למנות גדולות של אינסולין, או של תרופות אחרות דרך הפה — סכנה של היפוגליצימיה וקטוזיס;

2. תת־פעילות של יותרת המוח או האדרנל — יכולה לגרום להיפּו־גליצימיה;
3. דיאבטיס אינספיידוס בלי טיפול, או nephrogenic d. i. יכולה להיות סכנה בלא שתיה;
4. אינסולינומה, וכן מחלות נדירות אחרות, שגורמות להיפּו־גליצימיה;
5. קיימים מקרים נדירים של תת ויתר תריסיות במצב קשה, שצום יכול לגרום בעיות.

קשה לעשות הכללות אפילו בכל אלה, כי קיימים מצבים פחות או יותר קשים בכל מחלה, וכל מקרה צריך דיון לגופו.

— — —

אורתופדיה

ד"ר מנתם יצחקי,

מחלקה אורתופדית, ביה"ח שערי צדק, ירושלים

להלן חוות דעתי בקשר להפסקת צום יום הכפורים בחולים אורתופדיים:

1. חלק גדול מהחולים האורתופדיים סובלים ממחלות נוספות, כגון סכרת. אין למעשה הבדל בינם לבין חולי סכרת לא־אורתופדיים, במה שנוגע לצום יום הכפורים;
2. חולים זקנים הסובלים משברים — קיימת אצלם סכנת התייבשות עקב מצבם האורתופדי (חוסר תנועה וכו'). כמו־כן קיימת ספיגה של שטפי דם. שני דברים אלו יכולים לגרום לעליה ברמת השינן והחמרה של מצבם. במקרים אלו יש להפסיק את הצום לצורך שתיה (לא לאכילה!);
3. קיימים מצבים באורתופדיה בהם מתן תרופות אנטיביוטיות הוא חיוני ביותר. למשל, אוסטיאומיאליטיס, או שברים פתוחים, או לאחר ניתוחים בהם הושטל גוף זר. במצבים אלו חייבים להמשיך במתן התרופה דרך הפה גם ביום הכפורים, במידה ולא ניתן לתת אותה בזריקה;
4. בכל המקרים האחרים לא מצאתי סיבה אורתופדית טהורה המחייבת הפסקת הצום. במקרים אלה יש להחליט לפי המחלות האחרות בלי להתייחס למחלה האורתופדית.

באם תתעורר בעיה ספציפית, שאינה נכללת באחת הקטגוריות שהזכרתי לעיל, אשמח להביע את חוות דעתי.